

องค์การนิรโทษกรรมสากล

ประเทศไทย

กับการเปลี่ยนแปลงสิทธิมนุษยชน

20 พฤษภาคม 2540

สรุป

AI INDEX: ASA 39/02/97

DISTR: SC/CO

หลังจากเหตุการณ์ใช้ความรุนแรงปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในกรุงเทพฯ ผ่านพ้นไป 5 ปี สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนไทยยังน่าเป็นห่วง แม้ว่าจะมีการปรับปรุงเรื่องสำคัญ ๆ ไปบ้างตั้งแต่มีการปราบปรามในเดือนพฤษภาคม 2535 ซึ่งในที่สุดทำให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 52 คน องค์การนิรโทษกรรมสากลเป็นห่วงต่อการที่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยก่อ วิสามัญฆาตกรรม การปฏิบัติและคุ้มครองผู้ลี้ภัย และการลงโทษประหารชีวิตทำคามผิด ประเภทต่างๆ

ช่วง 5 ปีที่ผ่านมารัฐบาลไทยใช้มาตรการหลายอย่างส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการรับรองสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองและพลเรือน (ICCPR) และจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและยุติธรรมของสภาผู้แทนราษฎรขึ้น คณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณา กรณีที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและประเด็นอื่นๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างหลากหลายและกว้างขวาง อาทิเช่น กรณีตำรวจถูกกล่าวหาว่าทรมาน อย่างไรก็ดีตามคณะกรรมการไม่สามารถเรียก ตัวพยานมาให้ปากคำได้ และมีอำนาจเพียงแสดงความคิดเห็นเท่านั้น

สถานการณ์สิทธิมนุษยชนได้รับการปรับปรุงไปจากเก่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะว่าภาคองค์กร พัฒนาเอกชนจับตามองมากขึ้นด้วย หลังจากเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ไปแล้ว ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มีความเข้มแข็งมากขึ้น และเรียกร้องมากขึ้นกว่าเก่า มีการจัดตั้งรูปแบบการเรียกร้องใหม่ เช่น กลุ่มสมัชชนคนจน ซึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาที่ ก่อสมุญมนจนอย่างกว้างขวาง การเพิ่มขึ้นของกิจกรรมองค์กรพัฒนาเอกชนอยู่ในระดับที่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่รัฐบาลให้ความเคารพสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มมากขึ้นด้วย สื่อมวลชน สามารถเสนอข่าวได้ค่อนข้างอิสระ และมีบทบาทในการตีแผ่ข่าวการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีวิสามัญฆาตกรรม และการที่รัฐบาลปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิง อย่างไรก็ดีตาม บางครั้งนักข่าวจะถูกขู่ และคุกคามความปลอดภัยเมื่อมีการตีพิมพ์เนื้อหาที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลแต่ทั้งที่มีข้อจำกัดเหล่านี้ องค์กรพัฒนาเอกชนและสื่อมวลชนก็ยังคงบทบาท สำคัญได้ตอบบรรดาผู้ที่มีความคิดคล้าย เช่นทหารและตำรวจ เป็นต้น

การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยทหารและตำรวจยังมีอยู่ต่อไป รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของกรณีวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาอาชญากรรม ผู้ลี้ภัยพม่าที่ถูกบังคับกลับประเทศ และการกักขังผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่พักพิงในสภาพที่เลวร้ายอย่างต่อเนื่อง บางครั้งพวกเขาได้รับการปฏิบัติที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือทำให้รู้สึกต่ำต้อย การลงโทษประหารชีวิตอาชญากรคดีต่างๆก็น่าเป็นห่วงด้วย สาธารณชนเชื่อมั่นทั่วไปว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ต้องรับโทษจากความผิดที่เขากระทำ และผู้ที่สืบสวนการกระทำผิดมักจะถูกข่มขู่คุกคาม

ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2539 เป็นต้นมา กรณีที่ตำรวจยิงผู้ต้องหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้นอย่างผิดสังเกต มีรายงานว่าประมาณ 29 คนถูกยิงตาย ในบางกรณีตำรวจยิงผู้ต้องหาตายหลังจากที่พวกเขายอมมอบตัวแล้ว หรือยิงเมื่อผู้ต้องหาแสดงการต่อสู้เล็กน้อยหรือไม่ต่อสู้เลย

ตั้งแต่ต้นปี 2540 ผู้ลี้ภัย 4,000 คนถูกบังคับให้กลับไปรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า เดือนมกราคม 2539 นายพรหมมาส เลื่อมใส ถูกยิงเป้า เป็นการประหารชีวิตรายแรกในรอบ 9 ปี องค์การนิรโทษกรรมสากลเรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้หลักประกันว่าเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะใช้กำลังและอาวุธปืนเป็นวิธีการสุดท้ายเพื่อป้องกันตัวเท่านั้น และกรณีวิสามัญฆาตกรรมจะได้รับการสอบสวนโดยอิสระและทันที่ องค์การยังเรียกร้องรัฐบาลให้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีประสิทธิภาพ ยกเลิกโทษประหาร และให้ความมั่นใจว่าผู้ลี้ภัยจะได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม และไม่ส่งพวกเขากลับไปเผชิญภัยอันตรายในประเทศบ้านเกิดของตน

รายงานนี้ส่วนหนึ่งได้รับข้อมูลเมื่อองค์การนิรโทษกรรมสากลไปเยือนประเทศไทยเมื่อปลายเดือนมกราคมและต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2540 ตัวแทนขององค์การได้พบกับองค์การพัฒนาเอกชน ทนายความสิทธิมนุษยชน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้รับข้อมูลจากรายงานต่างๆที่องค์กรได้รับเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรม และการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย ข้อมูลต่อไปนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม 2539 ถึง เดือนเมษายน 2540

รายงานนี้สรุปเป็นเอกสารภาษาอังกฤษความยาว 22 หน้า (10,170 คำ)

องค์การนิรโทษกรรมสากลเผยแพร่รายงาน "ประเทศไทย: กัมกับการเปลี่ยนแปลงสิทธิมนุษยชน"

(AI Index: ASA 39/02/97) เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2540 ผู้มีความประสงค์จะได้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือนำเรื่องนี้ไปใช้ ควรปรึกษาเพื่อรับข้อมูลฉบับเต็ม

INTERNATIONAL SECRETARIAT, 1 EASTON STREET, LONDON WC1X 8DJ, UNITED KINGDOM

1) คำนำ

ห้าปีหลังจากเหตุการณ์ที่ทหารปราบปรามกลุ่มผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในไทยเมื่อปี 2535 สภาพสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไปดีขึ้น แต่ยังคงมีการปรับปรุงแก้ไขในหลายจุดสำคัญ เมื่อเดือน พฤษภาคม ปี 2535 การประท้วงการแต่งตั้ง พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี และลงเอยด้วยการใช้กำลังเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ประท้วงอย่างรุนแรงในกรุงเทพฯ มีผู้เสียชีวิต 52 คน และหายไป 39 คนในช่วงที่มีการประท้วง และสันนิษฐานว่าเสียชีวิตไปแล้ว

ช่วงห้าปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยดำเนินหลายขั้นตอนในการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในเดือนมิถุนายน ปี 2536 ซึ่งตรงกับช่วงที่สหประชาชาติจัดการประชุมระหว่างประเทศเรื่อง สิทธิมนุษยชน รัฐบาลก็ได้ให้คำมั่นว่าจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิการ เมืองและพลเรือนหรือ ICCPR หลังจากนั้นอีกสามปี รัฐบาลไทยก็เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้เมื่อ วันที่ 29 ตุลาคมปี 2539 และอีกสามเดือนต่อมา ก็ถือปฏิบัติตามอนุสัญญา ICCPR แต่รัฐบาล ไม่ได้เข้าเป็นภาคีสัญญาฉบับอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชนซึ่งองค์การนิรโทษกรรมสากลถือว่ามีความสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งอนุสัญญาต่อต้าน การทรมาน และการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือการปฏิบัติและการ ลงโทษเหมือนกับไม้ไผ่คน ตลอดจนอนุสัญญาปี 2474 เกี่ยวกับสถานะของผู้ลี้ภัยและพิธีสารปี 2510

หลังจากทหารยึดอำนาจโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อเดือนกุมภาพันธ์ปี 2534 ก็มีการประกาศ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในเดือนธันวาคมปีนั้น ท่ามกลางกระแสการประท้วงจากกลุ่มเคลื่อนไหว เรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งกลุ่มนี้เห็นว่ารัฐธรรมนูญให้อำนาจทหารเข้าควบคุมกระบวนการ ทางการเมืองมากเกินไป

หลายกลุ่มคัดค้านมาตราที่เปิดโอกาสให้นักการเมืองที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีได้ ต่อมาในวันที่ 13 กันยายน ปี 2535 หลังเกิดการประท้วงในเดือนพฤษภาคม ก็มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญยกเลิกความในมาตราดังกล่าว จากนั้นก็มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญตามมาอีกหลายครั้ง และวันที่ 23 ตุลาคมปี 2539 มีการแก้ไข รัฐธรรมนูญมาตรา 211 ซึ่งส่งผลให้สภาร่างรัฐธรรมนูญหรือ สสร. ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ในเดือนธันวาคม ปี 2539 รัฐบาลก็เลือกตั้งสมาชิก สสร. 99 คน ประกอบด้วย สมาชิกจาก 76 จังหวัด ๆ ละ 1 คน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและด้านต่างๆ สสร. จัด ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ และเตรียมเสนอร่างรัฐธรรมนูญเข้าสู่สภาในวันที่ 11 สิงหาคม ปี 2540 มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

หลังผ่านพ้นวิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม รัฐสภาที่ตั้งคณะกรรมการธิการของสภาผู้แทนราษฎรที่รับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมขึ้นมาในปี 2535 คณะกรรมการธิการชุดนี้พิจารณากรณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนและเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ข้อกล่าวหาว่าตำรวจทุจริต แต่คณะกรรมการชุดนี้ไม่สามารถเรียกตัวพยานไปให้ปากคำ ทำได้แต่เพียงให้คำปรึกษาแนะนำเท่านั้น

ในเดือนกันยายน ปี 2535 รัฐบาลแถลงว่า จะตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้นมา ในเดือนมีนาคม ปี 2536 ก็มีการประกาศยกเลิกกฎหมายที่ให้อำนาจผู้บัญชาการทหารสูงสุดออกคำสั่งให้ทหารปราบปรามการชุมนุมประท้วงได้ เดือนกรกฎาคมปี 2536 วุฒิสภาผ่านร่างกฎหมายซึ่งกำหนดว่า การจะใช้กำลังทหารปราบปรามการก่อเหตุไม่สงบได้ ต้องผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีก่อน การออกกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มุ่งที่จะลดอำนาจทหารและเพื่อเป็นหลักประกันว่าทหารจะต้องรับผิดชอบต่อรัฐบาลที่มาจากพลเรือนมากขึ้น

การพัฒนาเศรษฐกิจและประชาธิปไตยที่รวดเร็วมากของไทยทำให้คนไทยมีสุขภาพกว้างไกลมากขึ้น มาตรฐานการครองชีพในหลาย ๆ ภาคสูงขึ้น // ช่วงปี 2523 ถึงปี 2535 เศรษฐกิจไทยขยายตัวโดยเฉลี่ยเกินร้อยละ 8 ต่อปี รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นจาก 20,250 บาท ในช่วงกลางทศวรรษหลังปี 2523 เป็น 52,750 บาท ในกลางทศวรรษหลังปี 2533 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นสองเท่าในปี 2548 พอปี 2535 ช่วงอายุขัยเฉลี่ยก็สูงถึง 68 ปี ประชากรร้อยละ 76 มีน้ำดื่มที่สะอาดและปลอดภัย

อย่างไรก็ดี ผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาประเทศไม่ได้ตกถึงประชาชนอย่างเท่าเทียม เศรษฐกิจยิ่งโตเร็ว ก็ยิ่งทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม โดยเฉพาะ ในภาคชนบทกับแรงงานย้ายถิ่น อย่างไม่เป็นทางการ เกิดปัญหาทุจริตทั่วไป ขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มชะลอตัว เกิดปัญหาโครงสร้างขึ้นในระบบเศรษฐกิจและกระแสกดดันในสังคมก็ยิ่งมีมากขึ้นทุกที

การที่สภาพสิทธิมนุษยชนดีขึ้นนั้นยังเป็นเพราะองค์กรภาคเอกชนเข้าไปมีบทบาทสอดส่องดูแลมากขึ้น หลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 2535 บรรดาองค์กรเอกชนหรือเอ็นจีโอยิ่งแข็งแกร่งและมีบทบาทมากขึ้นตลอดช่วงห้าปีที่ผ่านมา มีการตั้งกลุ่มใหม่ ๆ ขึ้นมาด้วย อย่างสมัชชาคนจน ซึ่งเข้าไปมีบทบาทจัดการช่วยเหลือทางแก้ปัญหาต่างๆ ให้คนยากคนจน // บทบาทของเอ็นจีโอที่เพิ่มขึ้นนี้สอดคล้องกับที่รัฐบาลเคารพต่อสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนมากขึ้น นับจากปลายเดือนมกราคมจนถึงต้นเดือนพฤษภาคมปีนี้ สมาชิกกลุ่มสมัชชาคนจนหลายพันคนจากทั่วประเทศไปปักหลักกินนอน ประท้วงกันอยู่หน้าทำเนียบรัฐบาลโดยมีการจัดระบบอย่างดี ทำการประท้วงที่รัฐบาลไม่ดำเนินการแก้ไขข้อพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดิน และปัญหาของคนจนที่อาศัย

อยู่ในเมือง ตลอดจนปัญหาขัดแย้ง เรื่องโครงการสร้างเขื่อนและการก่อสร้างโครงการอื่นๆ ที่กระทบกระเทือนวิถีชีวิตของเกษตรกรและชาวประมง ส่วนคนจนในเมืองก็วิตกเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในที่ทำงาน ทางฝ่ายรัฐบาลปล่อยให้กลุ่มสมาชิกสมัชชาคนจนปักหลักประท้วงโดยไม่มีการรังควานหรือข่มขู่ องค์การนิรโทษกรรมสากลยังได้มีตัวแทนทำงานในไทย และช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ด้วย

สื่อมวลชนในไทยมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารค่อนข้างอิสระ อีกทั้งมีบทบาทในการเผยแพร่การละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะวิสามัญฆาตกรรม และการปฏิบัติของรัฐบาลต่อผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัย สื่อสิ่งพิมพ์มีเสรีภาพมากกว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์ซึ่งได้รับใบอนุญาตจากรัฐบาล และดำเนินกิจการโดยที่รัฐบาลหรือกองทัพเข้าไปควบคุมโดยตรง หรือไม่ก็ทางอ้อม กฎหมายห้ามประชาชนวิจารณ์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ มิฉะนั้นจะต้องถูกลงโทษตามกฎหมายในความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ บางครั้งคนที่ทำงานด้านสื่อสิ่งพิมพ์ก็ตกเป็นเป้าถูกข่มขู่คุกคามถ้าหากตีพิมพ์ข้อความวิจารณ์รัฐบาล แต่ถึงแม้จะมีข้อจำกัดเหล่านี้ องค์การเอกชนและสื่อก็มีบทบาทอย่างมากในการคอยติดตามหน่วยงานภาคต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ไม่ค่อยมีแนวคิดปฏิรูปเท่าใดนัก อย่างเช่น ทหารและตำรวจ

ถึงแม้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหลายอย่างตามที่ได้กล่าวถึง ไปก่อนหน้านี้แล้ว ก็ยังคงมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วยการกระทำของทหารและตำรวจ รวมถึงวิสามัญฆาตกรรมที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การกักกันผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัยในสภาพไม่ดี บางครั้งถึงขั้นโหดร้ายทารุณผิดมนุษย์ นอกจากนี้ ที่น่าเป็นห่วงอีกก็คือ การนำโทษประหารชีวิตมาใช้ลงโทษผู้กระทำผิดคืออาญาหลายประเภท ประชาชนโดยทั่วไปเชื่อว่าตำรวจลงมือโดยมีอภิสิทธิ์คุ้มครองคนที่เข้าไปขุดคุ้ยเรื่องการใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด มักจะถูกข่มขู่คุกคามความปลอดภัย

การทุจริตในหมู่ตำรวจกลายเป็นเรื่องปกติ และมีรายงานเรื่องการรับสินบนกันอย่างแพร่หลาย ในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม ปี 2539 อาจารย์มหาวิทยาลัยคนหนึ่งเผยแพร่ผลการวิจัย เรื่องการทุจริตอย่างแพร่หลายในวงการตำรวจถูกขู่เอาชีวิต หลายหนจนอาจารย์ผู้นั้นต้องขอลำเลียงตำรวจอารักขา

พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำพรรคความหวังใหม่ตั้งรัฐบาลผสมชุดใหม่ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2539 หลังจากมีการเลือกตั้งครั้งที่สามนับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 2535 เป็นที่รู้กันว่าการเลือกตั้งในไทยมักจะมีทั้งการซื้อเสียงและเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง แต่การเลือกตั้งครั้งนี้จัดว่าเกิดเหตุรุนแรง

มากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ช่วงหาเสียงปรากฏว่า มีหัวคะแนนถูกมือปืนฆ่าตายไป 7 คน และอีกหลายคนถูกยิงได้รับบาดเจ็บในวันเลือกตั้งนั้น เจ้าหน้าที่คนหนึ่งของกลุ่มองค์กรกลางซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระที่ติดตามดูแลการเลือกตั้ง ถูกเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นข่มขู่หลังจากที่เธอพยายามจะเข้าไปดูกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการใช้บัตรผี เจ้าหน้าที่รายนี้เข้าไปที่หน่วยเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรปราการ พร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่รับผิดชอบดูแลความเรียบร้อยในช่วงเลือกตั้ง และประจันหน้ากับผู้ใหญ่บ้านซึ่งชี้จักรยานยนต์และพกอาวุธ เข้าไปที่หน่วยเลือกตั้ง พร้อมกับบอกไม่ให้เธอเข้าไปตรวจเอกสารเลือกตั้ง

ข้อมูลประกอบรายงานฉบับนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากข้อเท็จจริงที่องค์การนิรโทษกรรมสากลเดินทางไปค้นหาข้อมูลในประเทศไทยระหว่างปลายเดือนมกราคมจนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2540 ซึ่งตัวแทนขององค์การได้พบกับสมาชิกรัฐสภา นักกฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนและนักพัฒนาขององค์กรเอกชน และข้อมูลอีกส่วนหนึ่งยังได้จากรายงานเรื่องการวิสามัญฆาตกรรมและการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัย ซึ่งองค์การนิรโทษกรรมสากลได้รับมา ข้อมูลเหล่านี้อยู่ในช่วงเดือนมกราคม ปี 2539 จนถึงเดือนเมษายน ปี 2540 และเป็นเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกือบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงานขององค์การนิรโทษกรรมสากล ส่วนรายงานเกี่ยวกับการทารุณกรรมและการปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสมต่อผู้ต้องสงสัยว่าทำผิดทางอาญาตามที่มีการกล่าวหาว่าทางองค์การนิรโทษกรรมสากลยังไม่มีโอกาสรวบรวมข้อมูลมากพอเกี่ยวกับแต่ละกรณีที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้ต้องหาในคดีฆาตกรรมอ้างว่าเขาถูกตำรวจหลายคนซ้อมในช่วงที่ถูกคุมขัง

2) การลงโทษประหารชีวิต

องค์การนิรโทษกรรมสากลคัดค้านการลงโทษประหารชีวิตในทุกกรณี โดยเห็นว่าเป็นการกระทำที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม ซึ่งเท่ากับเป็นการละเมิดสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธินี้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งระบุว่าทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิต มีเสรีภาพและความมั่นคง สิทธิในการมีชีวิตยังได้รับการบัญญัติไว้ในมาตราที่ 6 ของอนุสัญญา ICCPR ที่ว่า "มนุษย์ทุกคนมีสิทธิโดยกำเนิดที่จะมีชีวิตอยู่ สิทธินี้จะได้รับการปกป้องตามกฎหมาย ใครก็ตามไม่อาจปลิดชีวิตของเขาได้ตามอำเภอใจ"

องค์การนิรโทษกรรมสากลไม่ยอมรับอาชญากรรมประเภทที่ลงโทษคนทำผิดถึงขั้นประหารชีวิต และตระหนักถึงความทุกข์ทรมานที่เหยื่ออาชญากรรมกับครอบครัวต้องได้รับ อย่างไรก็ตาม องค์การนิรโทษกรรมสากลเชื่อว่า การลงโทษประหารชีวิตไม่ยุติธรรมและเป็นการลงโทษตามอำเภอใจ ไม่ว่าการทำความผิดนั้นจะหนักแค่ไหน ยิ่งกว่านั้นการศึกษาหลายกรณีในเรื่องนี้ ยังไม่ปรากฏหลักฐานชัด ๆ ว่าการลงโทษประหารชีวิต

สามารถหยุดยั้งการก่ออาชญากรรมร้ายแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าบทลงโทษประเภทอื่น ๆ

ในประเทศไทยนั้น ความผิดที่เข้าข่ายจะต้องถูกลงโทษประหารชีวิต ได้แก่ การฆาตกรรมโดยไตร่ตรองไว้ล่วงหน้า การสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล การปลงพระชนม์พระเจ้าแผ่นดิน ตลอดจนการผลิต นำเข้าหรือส่งออกเฮโรอีน ส่วนผู้ที่ทำผิดในข้อหาปล้น ช่มชู้ ลักพาตัว วางเพลิงหรือวางระเบิด จนทำให้ผู้อื่นถึงแก่ชีวิต ก็จะต้องถูกลงโทษประหารชีวิต

นอกจากนี้ ยังรวมถึงความผิดในข้อหาก่อการกบฏ จารกรรม หรือมีเฮโรอีนในครอบครองในปริมาณเกิน ๑๐๐ กรัมขึ้นไป และรวมถึงการจี้เครื่องบินด้วย

เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ปี 2539 มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับใหม่ซึ่งเพิ่มโทษสูงสุดแก่ผู้ทำผิดในข้อหาลักลอบค้ายาบ้า เป็นโทษประหารชีวิต (คือมีядังกล่าวไว้ในครอบครองเกิน ๑๐๐ กรัม ขึ้นไป) ในฐานะที่เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญา ICCPR ประเทศไทย มีพันธะผูกพันที่จะต้องเคารพและรับรองว่าปัจเจกบุคคลทั้งหมดในอาณาเขตของตนเอง ได้รับการรับประกันสิทธิต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญานี้ รวมทั้งความในมาตรา ๖ วรรคสองที่ระบุว่า ในประเทศต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้ยกเลิกบทลงโทษประหารชีวิตนั้น อาจจะมีการพิพากษาลงโทษประหารชีวิตได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นการทำผิดร้ายแรงทางอาญาเท่านั้น

ความในบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่จะต้องถูกลงโทษประหารชีวิต ที่คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติบัญญัติขึ้นเมื่อปี 1984 ระบุว่า อาชญากรรมที่อยู่ในข่ายจะต้องถูกลงโทษถึงขั้นประหารชีวิตนั้น ควรจะจำกัดอยู่แต่เฉพาะอาชญากรรมประเภทที่มีการไตร่ตรองไว้ล่วงหน้าและก่อให้เกิดผลเสียหายร้ายแรงติดตามมา // รายงานของผู้แทนพิเศษสหประชาชาติที่รับผิดชอบเรื่องการทําวินิจฉัยฆาตกรรมและการตั้งศาลเตี้ย ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในปี 2539 เสนอให้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดอาญาอย่างเช่น ความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยนั้น

ทำได้ยาก เพราะมักไม่มีการรายงานเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิต

เข้าใจว่าตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา มีผู้ถูกประหารชีวิตไปแล้ว ๗ คนเป็นอย่างน้อย ในจำนวนนี้ ๓ คน เป็นผู้ต้องโทษคดีค้ายาเสพติด อีก ๒ คนเป็นผู้ทำผิดคดีฆ่า ช่มชู้ ส่วนอีกสองรายทำผิดคดีวางระเบิดกับฆาตกรรม เมื่อเดือนมกราคม ปี 2540 มีผู้ถูกตัดสินประหารชีวิต ๕ คนฐานทำผิดในข้อหาค้าเฮโรอีน และเชื่อว่ายังมีผู้ต้องหารอรับโทษอีกประมาณ ๑๐๐ คน สำหรับผู้ต้องหาที่ถูกตัดสินประหารชีวิตในศาลแพ่งนั้นมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำตัดสินจากศาลอุทธรณ์ไปจนถึงศาลฎีกาตามลำดับ

แต่เมื่ออุทธรณ์จนถึงที่สุดแล้วผู้ต้องโทษประหารชีวิตมีเวลา ๖๐ วันที่จะถวายฎีกา ในหลวง เพื่อขอพระราชทานอภัยโทษจากประหารชีวิตมาเป็นจำคุกตลอดชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเหล่านี้จำนวนมาก เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2539 พระองค์พระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษประหาร 120 คน เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี อย่างไรก็ตาม พระบรมราชโองการพระราชทานอภัยโทษไม่ได้รวมถึงผู้ต้องโทษที่ทำผิดในข้อหาฆ่าเสพติด

ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกศาลทหารตัดสินลงโทษประหารชีวิตนั้นไม่มีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คำตัดสิน ซึ่งขัดต่อความในมาตรา ๑๔ วรรค ๕ ของอนุสัญญา ICCPR ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคี ต้องถือปฏิบัติตามรัฐบาลไทยมีพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามความในอนุสัญญานี้ซึ่งระบุว่า รัฐบาลจะต้องให้หลักประกันว่าผู้ที่ถูกตัดสินลงโทษประหารชีวิตนั้น มีสิทธิตามกฎหมายที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นสูงขึ้นไปได้

ไทยไม่ได้นำบทลงโทษประหารชีวิตมาใช้เป็นเวลา ๙ ปี จนกระทั่งวันที่ 28 มกราคม ปี 2539 นายพรหมมาศ เลี่ยมใส ผู้ต้องโทษวัย 38 ปี ถูกยิงเป้าที่เรือนจำบางขวาง ตามรายงานระบุว่า นายพรหมมาศถูกตัดสินว่าทำผิดในข้อหาสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในราวช่วงทศวรรษหลังปี 2523 การยิงเป้าผู้ต้องโทษรายนี้ กระทำกันในลักษณะลับสุดยอด โดยไม่มีการประกาศให้ทราบล่วงหน้า แถลงการณ์ของกระทรวงมหาดไทยระบุว่า เจ้าหน้าที่ลงความเห็น ว่า นายพรหมมาศ เลี่ยมใส นั้นเป็นบุคคลที่ยากแก่การขัดเกลานิสสัย ความในแถลงการณ์ยังระบุอีกว่า นายพรหมมาศถูกลงโทษประหารชีวิต เพื่อไม่ให้ เป็นเยี่ยงอย่างแก่อาชญากรคนอื่น ๆ ต่อไป

ในเดือนมกราคม ปี 2539 องค์การนิรโทษกรรมสากลยื่นหนังสือด่วนถึงรัฐบาล ประณามการลงโทษประหารชีวิตรายนี้ และขอร้องให้รัฐบาลละเว้นการลงโทษประหารชีวิตผู้ต้องหาคนอื่น ๆ

องค์การนิรโทษกรรมสากลขอร้องรัฐบาลไทยให้เลิกลงโทษประหารชีวิตอีกต่อไป รวมทั้งขอให้รัฐบาลลดโทษประหารชีวิตทั้งหมด และยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง

จากข้อมูลล่าสุดที่องค์การนิรโทษกรรมสากลได้รับมานั้นแสดงให้เห็นว่า กว่าครึ่งของประเทศทั่วโลกต่างก็ได้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติไปแล้ว

วันที่ 3 เมษายน ปี 2540 คณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมีมติฉบับที่ 1997/12 ระบุว่า การยกเลิกโทษประหารชีวิตจะช่วยเสริมสร้างเกียรติภูมิของมนุษยชาติ และพัฒนาสภาพสิทธิมนุษยชนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ มติดังกล่าวยังเรียกร้องให้ทุกรัฐที่ยังไม่ได้ยกเลิกบทลงโทษประหารชีวิต พิจารณาระงับการลงโทษดังกล่าว และพยายามที่จะยกเลิกบทลงโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง

3) วิสามัญฆาตกรรม

องค์การนิรโทษกรรมสากลให้คำนิยาม วิสามัญฆาตกรรมว่า เป็นการสังหารที่ผิดกฎหมายและจงใจ และลงมือทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่รัฐบาล หรือรัฐมีส่วนรู้เห็นด้วย หรือปล่อยเลยตามเลย วิสามัญฆาตกรรมเป็นการละเมิดสิทธิในการมีชีวิตอยู่ ตามที่กล่าวในมาตราที่ 6 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเรือนและสิทธิทางการเมือง นอกจากนี้ ยังละเมิดสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม เพราะว่าเหยื่อถูกสังหารก่อนที่จะมีโอกาสแก้ต่างในการ พิเคราะห์คดีในศาล

สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 14 วรรค 1 ของอนุสัญญาว่า "ในการดำเนินคดีอาญาใดๆ ทุกคนควรได้รับการพิจารณาอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม และเปิดเผยจากศาลที่อิสระเป็นกลางและมีอำนาจตามกฎหมาย" วิสามัญฆาตกรรมนั้นแตกต่างจากการสังหารด้วยเหตุอันควรของเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ที่กระทำไปเพื่อป้องกันตัว ต่างกับการตายที่เกิดจากการใช้กำลังบังคับทางกฎหมายอย่างมีเหตุผล และต่างจากการตายที่เกิดจากโทษประหารชีวิต วิสามัญฆาตกรรมมักจะเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจไม่เหมาะสม ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะบอกว่า เป็นการใช้กำลังอย่างชอบธรรมก็ตาม

ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2539 เป็นต้นมา มีรายงานว่า ตำรวจยิงผู้ต้องหาคดีอาญามากขึ้นในประเทศไทย ในบางขณะการสังหารแบบนี้เกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องหาและตำรวจใช้อาวุธปืนยิงต่อสู้กัน แต่ในกรณีอื่นๆ ตำรวจยิงผู้ต้องหาตายทั้งที่พวกเขายอมมอบตัวแล้ว นอกจากนี้ยังมีกรณีอื่นๆ ที่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยใช้กำลังไม่เหมาะสม องค์การนิรโทษกรรมสากลยอมรับว่า เจ้าหน้าที่มีสิทธิป้องกันตัว แต่ก็ เป็นห่วงในกรณีที่เจ้าหน้าที่ยิงผู้ต้องหาตายทั้งที่พวกเขาไม่ได้ขัดขืน หรือแสดงอาการที่จะทำอันตรายต่อตำรวจ

ในช่วงระหว่างวันที่ 21 พฤศจิกายน 2539 ถึง 22 มกราคม 2540 เท่านั้น มีรายงานว่า ผู้ต้องหาคดีอาญาถูกตำรวจฆ่าตาย 19 คน เกือบทั้งหมดเป็นผู้ต้องสงสัยว่าพัวพันกับการค้ายาบ้า และช่วงระหว่างปลายเดือนมกราคม ถึงปลายเดือนเมษายน 2540 มีรายงานว่าตำรวจยิงผู้ต้องหาคดีอาญาตาย 10 ราย เป็นอย่างน้อย

เมื่อไม่นานนี้มีการลักลอบขนยาบ้าเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะจากรัฐฉานทางตะวันออกเฉียงเหนือของพม่าเข้าสู่ไทย มีรายงานว่าประชาชนติดยาบ้ากันอย่างแพร่หลาย รวมถึงเยาวชนไทยด้วย ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2539 ตำรวจยึดยาบ้าได้มากกว่า 1 ตัน มากกว่าปี 2538 ที่ยึดได้ 500 กก. การเพิ่มขึ้นมากมายเช่นนี้ทำให้ประชาชนไม่สบายใจยิ่งขึ้นต่อการลักลอบค้ายาเสพติด และไม่สบายใจต่อกระบวนการยุติธรรมที่มีต่อผู้ค้ายาเสพติด

ในอีกด้านหนึ่งผู้ที่วิจารณ์รัฐบาลบางคนกลับบอกว่า รัฐบาลใช้การแพร่ระบาดของยาบ้า และใช้การรณรงค์ลดการค้ายาเสพติดนี้เพื่อหาคะแนนนิยมให้กับตนเอง มีสถิติชุดหนึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาไทยติดยาบ้าไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์ และเชื่อกันทั่วไปว่าเป็นนโยบายของตำรวจด้วยที่ต้องการจัดการกับผู้ต้องหายาบ้าด้วยการจับตาย

วันที่ 17 มกราคม นายเสนาะ เทียนทอง รมต.มหาดไทย กล่าวที่จังหวัดเชียงรายในทำนองที่ไม่สนใจว่าพวกนี้ตายกันกี่คน หรือมีการวิจารณ์กันยังไง แต่ถ้าไม่มีพวกนี้ชะแล้วแผ่นดินก็จะเบาขึ้น ถึงแม้ว่าตำรวจจะใช้วิธีสังหารเพิ่มขึ้นในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา แต่ก็มี การสังหารแบบนี้เกิดขึ้นมาแล้วหลายปี ท่ามกลางความเป็นห่วงที่ว่าบางครั้งตำรวจเจตนายิงคนร้ายให้ถึงตาย

นายทองใบ ทองเปาว์ ทนายความสิทธิมนุษยชนชื่อดังของไทยพูดถึงพฤติกรรมของตำรวจต่อ อาชญากรร้ายแรง ว่า"แม้ว่าผู้ต้องหาจะยอมจำนนขณะมีการจับกุม แต่พวกเขาก็ยังไม่ปลอดภัย ตำรวจจะนำผู้ต้องหาไปปล่อยในป่า แล้วตามล่าและยิงพวกเขาตาย เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง" ตำรวจที่ไม่ระบุชื่อคนหนึ่งบอกว่าตำรวจมักจะยิงอาชญากรชื่อกระฉ่อนถึงตาย ไม่ว่าจะเป็นการยิงต่อสู้กับผู้ต้องหาแล้วเจตนาจับตายหรือฆ่าผู้ต้องหาหลังจากที่จับตัวได้แล้ว ยัดปืนใส่มือก็ตาม

เมื่อตำรวจก่อวิสามัญฆาตกรรมต่อผู้ต้องหา องค์การนิรโทษกรรมสากลได้เรียกร้องให้มีการสอบสวนอย่างเป็นกลาง อิสระและโดยทันที ในประเทศไทย หลังจากที่มีการสังหารในลักษณะนี้ขึ้น ตำรวจจะสอบสวนและส่งเรื่องให้กับอัยการเพื่อนำเรื่องขึ้นฟ้องศาล เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของตำรวจท้องถิ่นเพื่อนำสืบ แม้ว่าผู้ลงมือสังหารจะเป็นตำรวจในท้องถิ่นเดียวกันก็ตาม ในทางปฏิบัติบ่อยครั้งที่การสืบสวนให้ถึงที่สุดและการนำเรื่องขึ้นศาลนั้นจะดำเนินไปอย่างล่าช้า เจ้าหน้าที่ตำรวจแทบไม่เคยถูกระบุว่าทำความผิดที่ก่อวิสามัญฆาตกรรมเลย

ตามรายงานบอกว่าในปี 2539 ไม่มีการกล่าวโทษเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวเลย องค์การนิรโทษกรรมสากลเป็นห่วงว่าการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่าก่อวิสามัญฆาตกรรมไม่ เป็นไปโดยทันทีทันใดไม่เป็นกลาง หรือไม่เป็นอิสระ และองค์การเรียกร้องให้รัฐบาลไทย ให้ความมั่นใจว่าการสอบสวนกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชนต้องเป็นไปตามเงื่อนไขข้อ 9 ของหลักการว่าด้วยการป้องกันและสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวกับการสังหารที่อยู่ เหนือกฎหมายและไม่มีการไต่สวน ซึ่งคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมของสหประชาชาติรับ รองเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2532 ระบุว่า

"การสอบสวนคดีต่างๆที่น่าสงสัยว่าอยู่นอกเหนือขอบเขตของกฎหมาย การสังหารแบบ รวบรัดและโดยพลการ รวมถึงกรณีต่างๆที่ญาติผู้ต้องหาหรือรายงานที่น่าเชื่อถือ ร้องเรียนว่า เป็นการตายที่ไม่ธรรมดาในสภาวะดังกล่าวนั้น ควรได้รับการสอบสวนอย่างละเอียด เป็น กลาง และโดยทันที"

หลังเหตุการณ์พฤษภาคม ปี 2535 ที่กองกำลังรักษาความมั่นคงสังหารประชาชนตาย อย่างน้อย 52 คน มีการตั้งกรรมการขึ้นมาหลายชุดเพื่อสอบข้อเท็จจริงในเหตุการณ์นั้น อย่างไรก็ตาม กรรมการส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจทางศาลที่จะสั่งเรียกตัวพยาน เข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกและรวบรวมข้อมูลตามที่ต้องการ กฎข้อที่ 10 ของหลักการที่ว่าด้วยการ ป้องกัน และสอบสวน อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับกรณีที่อยู่นอกเหนือดุลพินิจของกฎหมาย การสังหาร ตามอำเภอใจ และรวบรัด ระบุว่าคณะผู้สอบสวน:

"จะมีอำนาจบังคับเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่าพัวพันกับการสังหารแบบนี้ไม่ว่ากรณีใด ไปแสดงตัวและให้ปากคำ เช่นเดียวกันกับที่สามารถเรียกตัวพยาน เมื่อเป็นเช่นนี้ คณะผู้ สอบสวนจะมีสิทธิออกหมายเรียกตัวพยานรวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพัน และ ขอดูหลักฐานได้ด้วย"

เนื้อหาดังต่อไปนี้เป็นข้อมูลที่สงสัยว่าเป็นวิสามัญฆาตกรรม 5 กรณี ซึ่งเกิดขึ้นใน เหตุการณ์และสถานที่ต่างๆ ผู้ที่ถูกตำรวจยิงตายบางคนเป็นประชาชนที่เจ้าหน้าที่อาจสงสัย ว่าเป็นผู้ก่อคดีอาญาบางคนเป็นผู้ลี้ภัย คนหนึ่งเป็นนักเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิที่ดิน และ สองคนถูกสงสัยว่าเป็นสมาชิกกลุ่มมุสลิมติดอาวุธทางภาคใต้ รายละเอียดการสังหารต่อ ไปนี้เกิดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม 2539 และเดือนมกราคม 2540

การสังหารผู้ต้องสงสัยว่าค้ายาบ้า 6 คน

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2539 ตำรวจยิงนาย ศุภฤกษ์ เรือนใจมัน, นายสุบิน เรือนใจมัน, นายประสิทธิ์ โพธิหอม, หัสณ ศรีบุญเพ็ญ, สุเทพ ปานบุญ และนายยิว ปรีวรรตสกุลแก้ว ทั้งหมดถูกตำรวจกล่าวหาว่าเป็นผู้ค้ายาบ้า มีรายงานว่าเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน ชายทั้งหกเดินทางไปที่บ้านของคนที่ติดเงินพวกเขาอยู่ที่อำเภอบางปลาม้า จ. สุพรรณบุรี ในภาคกลางของประเทศไทย แต่ไม่พบตัวลูกหนี้ จึงออกจากบ้านนั้น ตำรวจที่ได้รับแจ้งว่าพวกเขาอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวไปพบตัว ทั้งหกคนจึงหนีไปหลบยังบ้านหลังหนึ่ง ใกล้ๆกัน แล้วจึงไปที่ตำรวจคนหนึ่งบาดเจ็บที่แขน พวกเขาจับตัวคนในบ้าน ซึ่งมีชายเป็น อัมพาต ภรรยา และลูกสาวอายุ 11 ขวบเป็นตัวประกัน ตำรวจล้อมบ้านและเรียกกำลัง ไปเสริมประจันหน้ากันอยู่ 12-17 ชั่วโมง ในระหว่างนั้นมีรายงานว่า ทั้งหกยังไปที่ตำรวจ สี่นัด แต่ไม่มีใครบาดเจ็บ

ทั้งหกยอมมอบตัวหลังจากตำรวจซึ่งรู้จักผู้ต้องหาคนหนึ่งเกลี้ยกล่อมให้พวกเขาปล่อย ตัวประกันโดยไม่ให้มีอันตรายและออกจากบ้านดังกล่าว ตามรายงานบอกว่าไม่มีการต่อสู้แต่ ใดๆ และผู้ต้องหาบางคนถูกใส่กุญแจมือโดยมือไขว้ไว้ข้างหน้า ในเวลานั้นมีตำรวจ นักข่าว และชาวบ้านจำนวนมากสังเกตการณ์อยู่นอกบ้าน ตำรวจนำผู้ต้องหากลับเข้าไปใน บ้านอีกโดยบอกว่าเพื่อให้ผู้ต้องหาชี้ให้ตำรวจดูที่ซ่อนอาวุธของพวกเขา ตำรวจสุพรรณบุรีที่ ต้องทำหน้าที่สอบสวนเรื่องนี้กล่าวในการไต่สวนของรัฐสภาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2540 ว่า ผู้ต้องหาขอให้ตำรวจถอดกุญแจมือเพื่อที่พวกเขาจะได้ซื้ออาวุธที่ซ่อนอยู่ในน้ำใต้ถุนบ้าน จากนั้นประชาชนนอกบ้านได้ยินเสียงปืนดังขึ้นหลายชุด และเมื่อนักข่าวเข้าไปในบ้าน ก็พบศพของชายทั้งหกเรียงรายอยู่บนพื้น หลังจากผู้ต้องหามอบตัวไม่มีตำรวจคนใดได้รับบาดเจ็บ ตำรวจอ้างว่าพวกเขายิงคนทั้งหกเพราะผู้ต้องหาคนหนึ่งแย่งปืนหลังจากที่ชี้ให้ตำรวจดูที่ ซ่อนอาวุธ ตำรวจถอดกุญแจมือโดย อ้างว่าเพื่อให้ผู้ต้องหาสามารถชี้ที่ซ่อนอาวุธได้ และ บอกว่าต่อมาพวกเขาก็พบปืนหลายกระบอก รวมทั้งปืนไรเฟิล M 16 สองกระบอก และ เครื่องยิงระเบิด M 79

มีรายงานว่ามีการเคลื่อนย้ายศพโดยเร็วไปยังโรงพยาบาลในท้องที่เพื่อรับการตรวจ ศพที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว และส่งศพให้บรรดาญาติ ทำพิธีเผาตามประเพณีทางพุทธศาสนา ไม่มีการ ชันสูตรพลิกศพ ไม่กี่วันต่อมาตำรวจเผาบ้านที่เกิดเหตุ เพื่อหลีกเลี่ยงการสืบสวน หารอยกระสุน ปืน และหลักฐานอื่นๆ มีรายงานว่าเจ้าของบ้านได้รับเงิน 150,000 บาท เป็นค่าชดเชยที่ทำลายบ้าน

เหตุการณ์ต่อมา

การสังหารดังกล่าวเป็นที่สนใจต่อสาธารณชนอย่างแพร่หลาย มีการประณามจาก บรรดากลุ่มสิทธิมนุษยชนไทยมีการถกเถียง และสื่อมวลชนรายงานข่าวอย่างกว้างขวาง ตำรวจสุพรรณบุรี เป็นผู้ทำการสอบสวน แต่ขณะที่ทำรายงานนี้ยังไม่มีการส่งเรื่องไปยังกรม อัยการ ตามรายงานบอกว่าสำนักงานอัยการภูมิภาคยังได้ตั้งคณะอัยการสอบปากคำตำรวจ ที่เกี่ยวข้องกับการยิง สำนักงานอัยการภาค 7 และอัยการจังหวัดสุพรรณบุรีได้รับมอบหมาย ให้สอบสวน และส่งผลไปยังผู้ว่าการจังหวัด จากนั้นจึงส่งไปให้สำนักงานอัยการ ภูมิภาคเพื่อชี้ขาดว่าจะตั้งข้อหาตำรวจคนไหนบ้าง ครอบครัวของเหยื่อทั้งหกคนยังได้ปรึกษาทนาย

นอกจากนั้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2540 มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจของรัฐสภา 27 คน เพื่อสอบสวนการสังหาร และเริ่มประชุมนัดแรกวันที่ 22 มกราคม คณะกรรมการสอบปากคำตำรวจและคนอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ แต่ไม่มีอำนาจในการเรียกตัวพยานต่างๆ ดังนั้นคณะกรรมการจึงทำหน้าที่ได้เพียงแต่สอบปากคำผู้ที่เต็มใจจะให้ข้อมูล

วันที่ 31 มกราคม แพทย์ที่ตรวจศพบอกกับคณะกรรมการว่า ผู้ต้องหา 3 คน ถูกยิงเข้าที่ขมับซ้าย คนหนึ่งถูกยิงที่แก้มขวา คนหนึ่งที่ขมับขวา และอีกคนถูกยิงที่ใต้ตาขวา เขาบอกว่า เขียหลายคนมีรอยกระสุนถูกยิงตามร่างกายส่วนบนด้วย คณะกรรมการรัฐสภายังคงสอบสวน เรื่องนี้ต่อไปในเดือนพฤษภาคม ในขณะที่เขียนรายงานนี้ ยังไม่มีรายละเอียดผลการสอบสวนไปยังสภา

องค์การนิรโทษกรรมสากลกังวลว่าที่ตำรวจยิงชายทั้ง 6 คนในลักษณะที่น่าสงสัย เช่นนั้นอาจเป็นวิสามัญฆาตกรรม และเป็นห่วงที่ยังไม่มีสรุปผลการสอบสวน องค์การนิรโทษกรรมสากลเรียกร้องให้รัฐบาลให้รับปากว่าการสอบสวนจะดำเนินไปอย่างอิสระและเป็นกลาง และจะเสร็จสิ้นลงได้โดยเร็ว ถ้าผลของการสอบสวนเชื่อว่าตำรวจก่อวิสามัญฆาตกรรมจริง ทางองค์การนิรโทษกรรมสากล เรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการกับพวกเขาตามกระบวนการศาลยุติธรรม

กรณีนายจุ่น บุญขุนทด

นายจุ่น บุญขุนทด อายุ 30 ปี เป็นชาวไร่ปลูกพริกมีภรรยาและลูกหนึ่งคน อาศัยอยู่ที่จังหวัดชัยภูมิทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย นายจุ่นเคยร่วมขบวนการคัดค้านการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ซึ่งจะทำให้น้ำท่วมกินเนื้อที่สองอำเภอรวมทั้งท่วมไร่ของเขาด้วย

ตามคำบอกเล่าของชาวบ้าน นายจุ่นถูกตำรวจและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเอาชีวิตก่อนที่เขาจะตาย รายงานบอกว่าเขาถูกยิงไม่นานหลังจากกลับจากชุมนุมเรียกร้องให้ย้ายผู้ใหญ่บ้านที่กล่าวหาว่าเป็นผู้ใหญ่โกงกิน

นายจุ่น บุญขุนทด ถูกตำรวจชั้นผู้น้อยยิงเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2539 ในทุ่งใกล้หมู่บ้านทับใน เขตอำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ ผู้ยิงใกล้ที่เกิดเหตุเล่าว่า ตอนนั้นจุ่นอยู่ที่บ้านเพื่อน ซึ่งเป็นผู้นำการประท้วง เมื่อตำรวจไปถึงบ้านหลังนั้น ได้เข้าค้นบ้านเพื่อหาของผิดกฎหมายโดยไม่มีหมายค้น กล่าวกันว่าตำรวจไม่พบอะไรที่พอจะกล่าวหาได้ ขณะที่เพื่อนของจุ่นพูดคุยอยู่กับ ตำรวจนั้น ฝนเริ่มตก จุ่นอาสาไปต้อนไก่แทนเพื่อน

ผู้เห็นเหตุการณ์รายหนึ่งบอกว่าจุ่นเดินออกไปที่ทุ่งนา มีตำรวจอีกคนหนึ่งดักรออยู่ตะโกนเรียกชื่อเพื่อนของเขา เมื่อจุ่นต้อนไก่เข้าแล้วแล้ว เขาก็เดินกลับไปที่บ้านและถูกตำรวจชั้นผู้น้อยที่ข่มขู่อยู่ห่างจากตัวเขาประมาณ 30 ฟุต ยิง 1 นัดที่สะโพกด้วยปืนสั้น 38 มม. ช่วงระหว่างเวลา 5-6 โมงเย็น

หลังจากจุ่นถูกยิง ตำรวจก็ออกจากที่ซ่อน แล้วใส่กุญแจมือจุ่นและปล่อยเขาไว้ที่ทุ่งนาจนกระทั่งเพื่อนบ้านไปพบเขาก็ยังใส่กุญแจมืออยู่ เพื่อนบ้านนำจุ่นขึ้นรถไปโรงพยาบาล แต่ระหว่างทางถูกตำรวจเรียกให้หยุดรถที่ถนนใหญ่ และเสียเวลาอยู่ 30 นาที เมื่อไปถึงโรงพยาบาลจุ่นเสียชีวิตเพราะเลือดไหลออกจากเส้นเลือดใหญ่ไม่หยุด เพราะบาดแผลสาหัสจากกระสุน

เมื่อเขาตายตำรวจได้ให้เหตุผลเรื่องนี้หลายอย่าง ตำรวจอ้างว่าจุ่นขัดขืนการจับ

กุมและพยายามแย่งปืนตำรวจ มีรายงานว่าตำรวจอ้างว่าจุ่นถูกยิงโดยไม่ตั้งใจ และตำรวจสงสัยว่าจุ่นปลุกกัญชาโดยอ้างว่า หลังจากคันดูในไร่ของเขาแล้วพบต้นกัญชาต้นหนึ่ง

แหล่งข่าวไม่เป็นทางการบอกว่าตำรวจเป็นผู้นำต้นกัญชานั้นไปปลูกเอง หลังจากนั้นตำรวจที่สังหารจุ่นถูกจับและถูกตั้งข้อหาฆาตกรรม ขณะนี้ได้รับการประกันตัวออกไป

เรื่องนี้เป็นที่สนใจอย่างกว้างขวาง อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้นประกาศว่าจะจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนการตายของจุ่น การพิจารณาคดีตามกำหนดควรเริ่มในเดือนพฤศจิกายน 2539 แต่ได้ล่าช้าไปจนถึง 3 กุมภาพันธ์ 2540 จากนั้นมีการส่งสำนวนไปยังกรุงเทพฯ

องค์การนิรโทษกรรมฯ สนใจเรื่องนี้ในประเด็นที่จุ่นถูกตำรวจยิงขณะที่เขาไม่ได้ขัดขืนตำรวจแต่อย่างใด มูลเหตุจูงใจให้ตำรวจสังหารอาจจะมาจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เขาเกี่ยวข้องอย่างสันติก็ได้ ที่องค์การฯ สนใจยิ่งกว่านั้นก็คือตำรวจขัดขวางไม่ให้จุ่นได้รับการรักษาโดยทันทีทันใด องค์การฯ เรียกร้องให้รัฐบาลให้หลักประกันว่า ครอบครัวของจุ่น บุญขุนทดจะได้รับเงินชดเชยการตายของเขาอย่างพอเพียง

กรณีสังหารผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยง 3 คน

วันที่ 4 สิงหาคม 2539 ผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงจากพม่า 3 คน ที่อาศัยอยู่ที่ค่ายผู้ลี้ภัยแม่หละทางเหนือของอำเภอแม่สลอด จ. ตาก ถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ยิงตาย

นายอุปอจอายุ 48 ปี, นาย หม่องวินเซน อายุ 21 ปี, และนาย ชอเออเทอ อายุ 21ปี ออกจากค่ายไปตัดไม้ไผ่เพื่อทำตระกร้าที่เตคาया ริมแม่น้ำเมยฝั่งไทย

ทั้งสามได้เข้าไปที่กระท่อมใกล้แม่น้ำ ผู้เห็นเหตุการณ์ 2 คนเล่าว่า เห็นรถคันหนึ่งมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้อยู่บนรถ 9 คน แล่นไปจอดใกล้กระท่อม และประมาณเวลาเที่ยง เจ้าหน้าที่ที่ 7 คน เดินไปที่กระท่อมและยิงสุมไปที่ตัวกระท่อม ครึ่งชั่วโมงต่อมาเจ้าหน้าที่ป่าไม้ก็ขับรถออกไป ผู้เห็นเหตุการณ์จึงไปที่ค่ายแม่หละ แจ้งให้ญาติของชายทั้งสามทราบเหตุที่เกิดขึ้น บรรดาญาติจึง เดินทางไปที่กระท่อมและพบศพของอุปอจ หม่องวินเซน และชอเออเทอ ถูกยิงในสภาพที่แทบ แทบจำไม่ได้มากจนต้องฝังศพตรงที่เกิดเหตุ แล้วครอบครัวของพวกเขา ก็เผากะท่อนั้น

แหล่งข่าวทหารไทยรายงานว่า เจ้าหน้าที่ป่าไม้อ้างว่าเป็นความเข้าใจผิดคิดว่าทั้งสามเป็นพวกตัดไม้เถื่อน และยิงทั้งสามขณะที่กำลังจะลงเรือข้ามแม่น้ำเมยไปฝั่งพม่า ทหารบอกว่าผู้ลี้ภัยดังกล่าวตื่นตระหนก และพยายามวิ่งหนี จึงทำให้เจ้าหน้าที่ต้องยิง

ตามที่องค์การนิรโทษกรรมฯ ทราบมานั้น ไม่มีการสอบสวนและไม่มีการจ่ายค่าทำขวัญให้แก่ครอบครัวของผู้เคราะห์ร้าย องค์การฯ สนใจประเด็นที่ผู้ลี้ภัย 3 คนถูกเจ้าหน้าที่ความมั่นคงไทยยิงตายในเมื่อพวกเขาไม่ได้พกอาวุธ ไม่ได้คิดจะทำร้ายเจ้าหน้าที่

องค์การฯ จึงได้เรียกร้องให้รัฐบาลสอบสวนเรื่องนี้อย่างละเอียด อิสระ และเป็นกลางให้ความกระจ่างต่อสาธารณชน ให้นำตัวเจ้าหน้าที่ที่สงสัยว่าเป็นคนลงมือเหล่านั้นขึ้นศาล และจ่ายค่าชดเชยให้ครอบครัวของผู้เคราะห์ร้ายอย่างพอเพียง

กรณีสังหารผู้นำศาสนา 2 คน

วันที่ 11 สิงหาคม 2539 นาย นายอาชิ โตลู(Arshi Tolu) และนาย ซาอารี ซาแล(Sa-aree Salair) ผู้นำทางศาสนาอิสลาม 2 คนใน จ. ยะลา ภาคใต้ของไทยถูกตำรวจห้าคนยิงตายบนถนน ของหมู่บ้าน ตะโลล อ. โกตะบารู อ. รามันห์ ตำรวจกล่าวในภายหลังว่าเป็นเพราะเข้าใจผิดว่า ทั้งสองเป็นสมาชิกกลุ่มติดอาวุธ

ในอดีตเคยมีกลุ่มมุสลิมแยกดินแดนติดอาวุธ ก่อความรุนแรงในสี่จังหวัดใต้สุดของไทยหลายครั้ง จังหวัดดังกล่าวมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนทั้งหลายลดน้อยลงไปในปีที่ผ่านมา

วันที่ 16 กันยายน 2539 ชาวมุสลิมกลุ่มหนึ่งประมาณ 800 คนชุมนุมอย่างสงบที่ตัวเมืองจังหวัดยะลาคัดค้านการสังหารดังกล่าวและเรียกร้องให้ย้ายตำรวจที่มีส่วนพัวพันกับคดีนี้ เจ้าหน้าที่ยังเห็นด้วยกับการนำสืบคดีนี้ โดยกำหนดให้วันที่ 18 มิถุนายน 2540 มีการพิจารณาคดีเบิกพยานให้ปากคำเป็นวันแรก มีรายงานว่าพยานหลายคนรู้เห็นเหตุการณ์รู้สึกกลัว เพราะถูกขู่ฆ่าจากผู้ไม่ออกนาม ถึงแม้ว่ารายละเอียดของการสังหารจะไม่ชัดเจน แต่องค์การนิรโทษกรรมฯสนใจประเด็นที่ตำรวจอาจใช้กำลังเกินกว่าเหตุในการปราบผู้นำศาสนาสองคนด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าทั้งสองเป็นสมาชิกกลุ่มติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม

การสังหารชาวเขมร 3 คน

วันที่ 4 มกราคม 2540 ชนกลุ่มน้อยเขมร 3 คนถูกเจ้าหน้าที่รักษาความมั่นคงไทยยิงตายขณะที่พวกเขาเดินทางข้ามชายแดนจาก อ. อร์ญประเทศ จ. สระแก้วในเขตไทยไปยัง จ. ปอยเปต ของกัมพูชา แหล่งข่าวทหารไทยบอกว่าทั้งสามถูกฆ่าตายหลังจากที่พวกเขาใช้ปืนเอเค 47 ยิงไปที่ทหารไทย แต่แหล่งข่าวไม่เป็นทางการที่สอบเหตุการณ์อย่างละเอียด ให้ข้อมูลกับองค์การฯไม่ตรงกับคำบอกเล่าของทหารไทย เขาบอกว่าเด็กเขมร 5 คนข้ามชายแดนเข้าไปในเขตไทยประมาณเวลาเที่ยงวันของวันที่ 3 มกราคม เพื่อเก็บเศษเหล็ก และเศษวัสดุที่สามารถนำไปผลิตใหม่ไปขายในตลาดที่ จ. ปอยเปต ทั้งห้าคนข้ามชายแดนเพื่อเก็บของที่ทิ้งแล้วไปขายหาเงินตามปกติ เมื่อพวกเขาเสร็จธุระแล้วก็ค้างคืนในเขตไทย และได้พบกับชายเขมรติดอาวุธอีก 4 คนที่บังคับให้ทั้ง 5 อยู่กับพวกเขา

เวลาประมาณตี 3 ชายเขมรติดอาวุธปลุกให้เด็กเหล่านั้นตื่นและบังคับให้พวกเขาไปเป็นเพื่อนขโมยไก่และเบ็ดจากหมู่บ้านไทยใกล้ชายแดน

หลังจากนั้น ชายเขมรบังคับให้เด็กทั้งหมดกลับเข้าเขตไทยกับพวกเขาอีก ขณะที่กลุ่มดังกล่าวกำลังเดินข้ามไปเขตเขมรนั้น ตำรวจตระเวนชายแดนไทย 4-5 คนก็ลั่นปืนยิงห่างจากชายแดนประมาณ 100 เมตรทันที ชายเขมรติดอาวุธยิงโต้กลับด้วยปืนเอเค 47 สี่นัดและหนีไปโดยไม่ได้รับบาดเจ็บ แต่เด็ก 4 คนได้รับบาดเจ็บ เด็กคนหนึ่งหนีรอดไปได้อย่างปลอดภัย เด็กคนที่ 5 ที่บาดเจ็บไม่มากก็หนีไปได้ด้วย ส่วนอีก 3 คนบาดเจ็บสาหัส เด็กชายชาวเวียดนามอายุ 13 ปี ถูกยิงเข้าที่คอ เด็กชายขะเมา ไม่ทราบอายุ กระสุนเข้าที่คอและท้อง และเด็กชายรืออายุ 12 ถูกยิงที่ต้นขา ทหารไทยซักถามทั้งสามคนขณะที่นอนอยู่บนพื้นดินแล้วไปตามหาชายเขมร 4 คนนั้น สิบนาที่ต่อมาพวกเขาเดินกลับมาแล้วลั่นปืนใส่หน้าผาก

ของชาเรียนและแขนงของรติในระยะเผชน ส่วนขะมาเสียชีวิตไปแล้ว จากนั้นทหารไทยก็เดินออกไป สองวันต่อมามีการชี้ศพเด็ก 3 คนว่าเป็นใครในทีเก็บศพของท้องที่เขตไทย

เท่าที่องค์การนิรโทษกรรมสากลทราบมานั้น ยังไม่มีการสอบสวนเรื่องนี้แต่อย่างใด องค์การฯสนใจประเด็นที่เด็กซึ่งไม่ได้พกอาวุธถูกยิงตายในสภาพซึ่งเจ้าหน้าที่ความมั่นคงไทยยังไม่ทราบแน่ชัดว่าพวกเขาเป็นใคร องค์การฯเรียกร้องให้รัฐบาลสืบสวนเรื่องนี้อย่างละเอียด เป็นกลาง และอิสระ ให้ความกระจ่างต่อสาธารณชน และนำตัวผู้ต้องหาที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างผิดกฎหมายขึ้นศาล

4) ผู้ลี้ภัย

ความเป็นมา

หลักพื้นฐานเดิมของงานองค์การนิรโทษกรรมสากลด้านผู้ลี้ภัย คือหลักการไม่ผลักดันกลับประเทศ ซึ่งห้ามไม่ให้ผลักดันบุคคลหนึ่งบุคคลใดกลับไปยังประเทศที่เขาอาจจะเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง พันธะผูกพันด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การนิรโทษกรรมฯ นั้นคัดค้านการส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศซึ่งพวกเขาอาจจะต้องเสี่ยงกับการถูกจับกุมในฐานะเป็นนักโทษทางความคิด ถูกทรมาน หายสาปสูญ ถูกกระทำวิสามัญฆาตกรรม หรือต้องโทษประหารได้

เป็นที่ทราบกันว่า หลักการไม่ผลักดันกลับประเทศนั้นเป็นที่รับรองกันอย่างกว้างขวางตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติของกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลต่อทุกประเทศ ประเทศไทยยังไม่ได้ร่วมลงนามอนุสัญญาว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัยปี 2494 หรือไม่ได้ลงนามสนธิสัญญาขึ้นต้นปี 2510 อย่างไรก็ตามประเทศไทยควรจะยึดถือหลักกฎหมายระหว่างประเทศนี้เหมือนกับประเทศอื่นๆ และควรจะทำให้การคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพและถาวร เพื่อไม่ให้มีการผลักดันผู้ลี้ภัยกลับประเทศสำหรับคนที่เสี่ยงต่อการที่จะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง

องค์การฯ ยังเรียกร้องให้บรรดาประเทศเจ้าบ้านให้หลักประกันด้วยว่า ผู้ลี้ภัยที่อยู่ในเขตประเทศของตนจะได้รับการคุ้มครองอย่างพอเพียงเพื่อให้ปลอดภัยจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ถึงแม้ว่าไทยจะไม่ได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยก็ตาม แต่ประเทศไทยก็เป็นสมาชิกคณะกรรมการบริหารระหว่างรัฐของโครงการสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR Excom) คณะกรรมการนี้มีการประชุมที่นครเจนีวาปีละครั้ง เพื่อดูแลการทำงานของ UNHCR และเป็นทีประชุมนานาชาติครั้งเดียวที่หยิบยกมติต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ลี้ภัยขึ้นมาพูดคุยอย่างกว้างขวาง พร้อมกับมีมติเป็นเอกฉันท์ในระหว่างประเทศเกี่ยวกับมาตรฐานการคุ้มครองผู้ลี้ภัย

เนื่องจากประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศ องค์การนิรโทษกรรมสากลได้เรียกร้องรัฐบาลไทยให้แสดงพันธะในระหว่างประเทศว่าจะคุ้มครองผู้ลี้ภัยและร่วมลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยพร้อมกับลงนามในสนธิสัญญาขึ้นต้นด้วย

นับเป็นเวลาร่วม 20 ปีแล้วที่ผู้ลี้ภัยหลายพันคน บางครั้งมากถึงหลายแสนคน อพยพจากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อหาที่พักพิงในประเทศไทย หลายครั้งที่รัฐบาลไทยรับผู้ลี้ภัยไว้และยอมให้ UNHCR และองค์การระหว่างประเทศช่วยเหลือพวกเขาในค่ายผู้ลี้ภัยในเขตแดนไทย อย่างไรก็ตามรัฐบาลไทยยังถือว่าผู้แสวงหาที่พักพิงเหล่านี้เป็น "ผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย" และไม่แยกแยะระหว่างผู้ลี้ภัยกับผู้อพยพอื่นๆ องค์การนิรโทษกรรมฯ ห่วงใยในการปฏิบัติต่อผู้แสวงหาที่

พักพิงนอกค่ายผู้ลี้ภัยที่อยู่ในเมืองต่างๆอย่างกรุงเทพฯ เป็นต้น

ตำรวจจับกุมคุมขังผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่มีสัญชาติพม่าซึ่งมักจะจับกุมในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่อื่นๆ ผู้ถูกจับกุมดังกล่าวมักไม่มีโอกาสที่จะทักท้วงเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายในการจับกุมพวกเขาตามที่มาตรฐานสากลกำหนด ผู้ขอลี้ภัยชาวพม่าที่ถูกกล่าวโทษ “เข้าเมืองผิดกฎหมาย” ถูกปรับและถูกขังที่ศูนย์กักกันคนเข้าเมืองก่อนที่จะส่งไปชายแดนไทยพม่า

แม้แต่ผู้ลี้ภัยที่สำนักงานของ UNHCR ในกรุงเทพฯ เห็นว่าสมควรได้รับความคุ้มครองจากนานาชาตินั้นก็ยังไม่ปลอดภัย บ่อยครั้งที่พวกเขาถูกเจ้าหน้าที่ไทยกักขังและข่มขู่ถึงขนาดที่หลายคนถูกบีบคั้นให้ล้มเลิกความพยายามที่จะขอลี้ภัย อย่างไรก็ตามจะต้องแบ่งแยกระหว่างชาวพม่าในกรุงเทพฯ ที่ส่วนใหญ่เคยร่วมเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อปี 2531 กับชาวพม่าที่อยู่ในค่ายต่างๆตามชายแดนซึ่งโดยทั่วไปเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ปกติผู้ลี้ภัยที่อยู่ในค่ายมักไม่ถูกจับกุมและคุมขัง ส่วนพวกที่อยู่ในกรุงเทพฯ จะเป็นพวกที่เสี่ยงต่อการจับกุมอยู่เป็นประจำ

ปี 2527 กองทัพพม่าโจมตีครั้งใหญ่ต่อกองทัพปลดปล่อยแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNLA) ซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธของสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (KNU) และเป็นหนึ่งในชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่ต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชจากอำนาจของรัฐบาลกลางพม่ามาตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง ผลการสู้รบทางตะวันออกเฉียงใต้ของพม่าทำให้ผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง 10,000 คน หลบหนีเข้าไปในเขตไทย ตั้งแต่นั้นมาทางการไทยได้อนุญาตให้ผู้ลี้ภัยจากรัฐกะเหรี่ยงในพม่าไปอยู่ในค่ายตามชายแดนไทยทิศตะวันตก

ปี 2530 องค์การนิรโทษกรรมสากล เริ่มรวบรวมข้อมูลที่ทหารพม่าละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชาวกะเหรี่ยง การละเมิดมีทั้งการรังแก ทรมาณ และกระทำวิสามัญฆาตกรรม ต่อมาองค์การฯตีพิมพ์รายงาน 9 ฉบับพูดถึงการละเมิดดังกล่าวโดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ลี้ภัยที่หนีจากฝั่งพม่า

วันที่ 21 ธันวาคม 2537 กะเหรี่ยงสายพุทธ 200-300 คนของกลุ่ม KNLA แยกตัวอย่างเป็นทางการออกจาก KNU ซึ่งกลุ่ม KNU นั้นมีผู้นำและสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคริสเตียน กะเหรี่ยงสายพุทธจัดตั้งขบวนการใหม่ที่เรียกว่าองค์กรพุทธคะยินเพื่อประชาธิปไตย หรือ Democratic Kayin Buddhist Organization (DKBO)

DKBO ร่วมเป็นพันธมิตรในเชิงยุทธวิธีกับสภาพฟื้นฟูความสงบเรียบร้อยแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration) หรือ SLORC (SLORC เป็นรัฐบาลทหารพม่าที่ยึดอำนาจในเดือนกันยายน 2531)

เดือนมกราคม 2538 กองทัพพม่าที่ได้รับการสนับสนุนจาก DKBO ยึดที่ทำการใหญ่ของ KNU ที่มาเนอ์พลอ ซึ่งเป็นที่บรรจบของแม่น้ำสาละวิน กับแม่น้ำเมย ในรัฐกะเหรี่ยง เป็นผลให้ประชาชนกะเหรี่ยงราว 10,000 คน หลบหนีเข้าเขตไทยขณะที่กองทัพพม่าควบคุมพื้นที่ยึดครองของ KNU ไว้ได้แล้ว

เดือนกุมภาพันธ์ 2538 กลุ่ม DKBO เริ่มโจมตีค่ายผู้ลี้ภัยหลายค่ายในไทย ลักพาและฆ่าผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงและชาวบ้านไทยตายจำนวนหนึ่ง พร้อมกับเผาบ้านพักผู้ลี้ภัยไปหลายหลัง ทำให้เจ้าหน้าที่ชายแดนของไทยต้องย้ายค่ายลี้ภัยเข้าไปในเขตไทยมากยิ่งขึ้น และรวมค่ายเล็กๆหลายค่ายเข้าเป็นค่ายใหญ่ แต่กระนั้น DKBO ยังโจมตีต่อไปเป็นระยะๆ ทำให้เกิดสภาพที่น่าหวาดกลัวในค่ายผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยง และในหมู่บ้านไทยใกล้ชายแดน

การโจมตีครั้งล่าสุดครั้งหนึ่งในเขตไทยเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2540 เกิดขึ้นเมื่อชายติด

อาวุธ 80 คน ซึ่งไม่ทราบชัดเจนว่าเป็นใคร เดินทางข้ามชายแดนไทยพม่าที่บ้านห้วยน้ำฝัก ต. พงพระ อ. พงพระ จ. ตาก ประมาณเวลาตีห้า มีรายงานว่าทหารเหล่านั้นยังปืนอยู่เตือนไปที่ที่พักของผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงไทย และเรียกให้พวกเขากลับพม่า ผู้ลี้ภัย 2 คนคือนางอาเง อายุ 37 ปี และนางนาโบ อายุ 30 ปี ตกใจวิ่งหนีด้วยความกลัว ชายพม่าติดอาวุธหลายคนลั่นปืนยิงไปที่พวกเธอ ยิงอาเงข้างหลังตายคาที่ และนาโบบาดเจ็บสาหัส ผู้ลี้ภัยคนอื่นๆอีก 40 คน ถูกทหารบังคับให้กลับไปในเขตพม่า

วันที่ 28 มกราคม 2540 มีการโจมตีที่หนักหน่วงกว่าเก่า เมื่อกลุ่ม DKBO เผาค่ายวังซ่า และตอนปะเคียงราบเป็นหน้ากลอง ทำให้ผู้ลี้ภัย 8,000 - 10,000 คน ไม่มีที่อยู่ และสังหารคนไทยเจ้าของร้านตายไปหนึ่งคนขณะวิ่งหนีจากที่เกิดเหตุ ตั้งแต่นั้นมา DKBO จะโจมตีค่ายอื่นๆอีกถ้าผู้ลี้ภัยไม่ยอมกลับพม่า

วันที่ 11 มีนาคม เจ้าหน้าที่ไทยได้ย้ายผู้ลี้ภัยจากค่ายตอนปะเคียงกับผู้ลี้ภัยไร้ที่อาศัยคนอื่นๆไปอยู่ที่ค่ายวังซ่า ซึ่งเป็นที่ที่พวกเขายังเสี่ยงที่จะถูกโจมตีอยู่ดี ถัดลงไปทางใต้ที่จังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรีนั้น ทหาร SLORC ยังคงข้ามแดนเข้าไปในเขตไทยอยู่เป็นประจำ ซึ่งบริเวณนั้นมีค่ายผู้ลี้ภัยตั้งอยู่ใกล้ชายแดนเช่นกัน

องค์การนิรโทษกรรมสากลเรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้ความคุ้มครองและให้ความปลอดภัยอย่างเพียงพอแก่ผู้ลี้ภัยเหล่านี้ รวมทั้งผู้แสวงหาความปลอดภัยอื่นๆทางชายแดนไทยพม่าด้วย

องค์การนิรโทษกรรมสากลอ้างอิงหลักการตั้งค่ายผู้ลี้ภัยตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะมติที่ 22 และ 72 ที่ระบุในที่ประชุมกรรมการบริหารระหว่างรัฐของโครงการ UNHCR หรือ Excom (ซึ่งไทยเป็นสมาชิกด้วย) มาตรฐานสากลนี้ระบุว่า ประเทศผู้ให้ที่พักพิงต้องให้หลักประกันว่าค่ายผู้ลี้ภัยต้องตั้งอยู่ในทำเลที่ปลอดภัย และ"ไกลเท่าที่จะเป็นไปได้... ห่างจากชายแดนของประเทศที่พวกเขาอพยพออกมา"

กองทัพบกไทยบังคับคนกลับถิ่นฐานเดิม

ตั้งแต่ปี 1989 เป็นต้นมา SLORC ตกลงหยุดยิงกับชนกลุ่มน้อยติดอาวุธ 16 กลุ่ม เดือนมิถุนายน 2538 SLORC และพรรครัฐมอญใหม่ หรือ New Mon State Party (NMSP) ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม ลงนามข้อตกลงหยุดยิง

ต้นปี 2533 ผู้ลี้ภัยมอญจำนวนมากหลบหนีการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ SLORC และหาที่หลบภัยในค่ายผู้ลี้ภัยในเขตไทย อย่างไรก็ตามหลังจากมีการตกลงหยุดยิงแล้วระหว่างเดือนธันวาคม 2538 และเดือนพฤษภาคม 2539 ผู้ลี้ภัยชาวมอญ 10,000 คนที่ยังอยู่ในประเทศไทย ถูกเจ้าหน้าที่ไทยบังคับให้เดินทางกลับพม่า โดยไม่มีการรู้เห็นจากนานาชาติ

กลุ่ม KNU ยังเป็นชนกลุ่มน้อยที่สำคัญกลุ่มสุดท้ายที่ยังไม่ทำข้อตกลงหยุดยิง ปลายเดือนมกราคม 2540 การเจรจาหยุดยิงระหว่าง SLORC และ KNU ล้มเหลวเป็นครั้งที่ 4

ต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2540 กองทัพพม่าโจมตีฐานที่ตั้ง KNU ครั้งใหญ่ เป็นฐานที่อยู่ในรัฐกะเหรี่ยง เป็นผลให้ชาวกะเหรี่ยง 15,000 - 20,000 คนต้องหลบหนีเข้าประเทศไทย ผู้ลี้ภัยอพยพเข้าไปอำเภออุ้มผาง จ. ตาก, จ. กาญจนบุรี และ จ. ราชบุรี ที่ทางการท้องถิ่นไทยอนุญาตให้พวกเขาอยู่

กลางเดือนมีนาคม ผู้ลี้ภัยประมาณ 12,000 คน เคลื่อนย้ายลึกเข้าไปในเขตไทยไปยังค่ายแห่งใหม่ชื่อ หนีโพธิ์ ส่วนคนอื่นๆยังอยู่ที่ Ta Per Poo ใกล้ชายแดนพม่า ตอนนี้ผู้ลี้ภัย

กะเหรี่ยงที่อยู่ในไทยมีอยู่ประมาณ 100,000 คน

อย่างไรก็ตามในเดือนกุมภาพันธ์ และมีนาคม ผู้ลี้ภัย 4,000 คน ในจังหวัดกาญจนบุรี และราชบุรีถูกหน่วยทหารราบที่ 9 ของกองทัพภาคที่ 1 บังคับให้เดินทางกลับพม่า ไม่ทราบชัด เจนว่า ทำไมจึงเลือกให้ผู้ลี้ภัยกลุ่มนี้กลับ ขณะที่ยอมให้พวกที่อยู่ในจังหวัดตากอยู่ต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ลี้ภัยบางคนหนีไปที่บ้านบ้องตี้ จ. กาญจนบุรีนั้น อาศัยอยู่ในบริเวณถนนสายที่ เชื่อมบ้องตี้ไปเมืองทวายของพม่า

วันที่ 22 กุมภาพันธ์ ขณะที่กองทัพพม่ารุกคืบหน้าผู้ลี้ภัยหลายพันคนอพยพจากพื้นที่ ในเขต ทะนินดาอีของพม่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำการใหญ่ของพลที่ 4 ของ KNU และอยู่ในระหว่างเมือง มะริดและทวาย พวกเขาหาที่หลบภัยที่หมู่บ้านบ้องตี้ และบ้านพุน้ำร้อน ในจังหวัด กาญจนบุรี

วันที่ 24 กุมภาพันธ์ ชายกะเหรี่ยงประมาณ 500 คนที่หาที่หลบภัย ไม่ได้ได้รับอนุญาตให้ เข้าประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ชายและเด็กหนุ่มประมาณ 100 คน สามารถหาทางข้าม ชายแดนเข้าไปได้ แต่ก็ถูกส่งกลับในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ส่วนผู้หญิง เด็ก คนแก่ และคนป่วย ยอมให้ข้ามไปยังบ้านพุน้ำร้อนได้

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ เจ้าหน้าที่ของกองพลที่ 9 ไทย บอกกับผู้ลี้ภัยที่บ้านบ้องตี้ และบ้าน พุน้ำร้อนว่า จะยอมให้พวกเขาทั้งสองหมู่บ้านอยู่ได้แค่ 3 วัน จากนั้นจะส่งผู้ชายกลับไปยังเขต ปะทะ ส่วนผู้หญิงและเด็กให้ไปอยู่ในเขตปลอดภัยซึ่งอยู่ไปทางใต้ แหล่งข่าวไม่เป็นทางการ คำน ไม่เชื่อที่ว่าเขตปลอดภัยนั้นจะปลอดภัยจริง เมื่อดูจากความเคลื่อนไหวของทหารพม่าขณะนั้น

วันที่ 25 กุมภาพันธ์ ชายที่บ้านบ้องตี้ 230 คน ถูกส่งกลับไปชายแดนในพื้นที่พวกเขาหนี ออกมา วันที่ 25 และ 26 กุมภาพันธ์ ชาวกะเหรี่ยง 2 กลุ่มส่วนใหญ่เป็นหญิงและเด็กประมาณ 900 คนซึ่งหาที่หลบภัยที่บ้านบ้องตี้ถูกบังคับให้เดินทางกลับชายแดนและในที่สุดก็กลับไป ที่ โทวมะเปียวทะ ห่างจากชายแดนเข้าไปในเขตพม่า 5 กม. ส่วนผู้ลี้ภัยที่อยู่ที่บ้านพุน้ำร้อนอีก 2,700 คนถูกย้ายไปอยู่ที่ใหม่ที่บ้านภูเมือง จ. กาญจนบุรี ในสัปดาห์แรกของเดือนมีนาคม ประมาณวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ประชาชนกลุ่มเล็กประมาณ 200 คนที่มาจากอัมลาเกี ถูกส่งกลับ เช่นกัน แม้ว่าจะไม่ทราบรายละเอียดเพิ่มเติม

วันที่ 9 มีนาคม ชาวกะเหรี่ยงประมาณ 2,000 คนเดินทางจากทุซะข้ามชายแดนเข้า ไทยตอนเช้าของวันที่ 10 มีนาคม กองทัพไทยสั่งให้พวกเขาเดินทางกลับโดยบอกว่าถ้ากองทัพ พม่าเข้าไปใกล้ชายแดน พวกเขาจึงค่อยกลับเข้าประเทศไทยได้ ในวันเดียวกันนั้น พวกเขาเดินทางกลับไปในเขตพม่าห่างจากชายแดน 1 กม.

กลุ่มผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงกลุ่มที่สอง 1,100 - 1,500 คน อาศัยอยู่ที่ทะเลปะซึ่งเป็นบริเวณที่ ตั้งอยู่ทั้งในเขตไทยและพม่า แต่พอกองทัพพม่ารุกคืบหน้าเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พวกเขาต้อง ย้ายไป อยู่ที่บริเวณแม่น้ำ ในป่าสงวนทุ่งใหญ่นเรศวรของไทย อย่างไรก็ตามวันที่ 9 มีนาคม ทหารไทยได้ย้ายพวกเขากลับไปอยู่ใกล้ทะเลปะชายแดนไทย เพราะชาวบ้านไทยร้อง เรียนว่าผู้ลี้ภัยทำให้แหล่งน้ำของเขาสกปรก

วันที่ 26 กุมภาพันธ์ องค์การนิรโทษกรรมสากลวิจารณ์การผลักดันผู้ลี้ภัยเหล่านั้นกลับ พม่า และวิจารณ์อีกเมื่อวันที่ 12 มีนาคม บรรดาหน่วยงานผู้ลี้ภัยและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย แห่งสหประชาชาติ และรัฐบาลสหรัฐแสดงความห่วงใยในการบังคับกลับคืนถิ่นฐานดังกล่าว เมื่อมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์กันแพร่หลายมากขึ้น พลเอกเชษฐา ฐานะจาโร ผู้บัญชาการทหารบก ของไทยออกมาสั่งให้หยุดการเคลื่อนย้ายผู้ลี้ภัยกะเหรี่ยงทันที

วันที่ 14 มีนาคม พลเอกเชษฐากล่าวว่า "เราจะไม่ส่งผู้ลี้ภัยกลับจนกว่าสถานการณ์จะ

ปกติพอที่เราสามารถให้หลักประกันความปลอดภัยแก่พวกเขาได้"

วันที่ 22 มีนาคม กองทัพพม่าโจมตีที่เลปะที่ซึ่งผู้ลี้ภัยได้หลบหนีการตามรังควานของกองทัพม่า กระทั่ง 7 คนถูกทหารพม่าจับกุม แต่ทหารไทยเกลี้ยกล่อมให้ทหารพม่าปล่อยตัวพวกเขาเกือบหมด ยกเว้นคนเดียว กระทั่งสองคนถูกสังหารในการโจมตีของ SLORC คนหนึ่งเป็นทหาร KNLA ซึ่งทำหน้าที่เป็นยามถูกยิงตาย และอีกคนหนึ่งเป็นพลเรือนถูกฆ่าตายโดยไม่ทราบสาเหตุ ผู้ลี้ภัยคนอื่นๆ ประมาณ 800 คนได้รับอนุญาตให้กลับไปแม่น้ำเมกาทอย่างปลอดภัย อย่างไรก็ตามในวันที่ 26 มีนาคม กองทัพไทยบอกพวกเขาว่าไม่ควรจะอยู่ที่นั่นควรจะย้ายไปอยู่อีกแห่งที่ชายแดน

SLORC โจมตีทะเลมาเปียวทะเลด้วย ซึ่งผู้หญิงและเด็กไปรวมกันที่นั่นในวันที่ 25 และ 26 กุมภาพันธ์ หลังจากที่ถูกบังคับให้ย้ายกลับ วันที่ 22 มีนาคม ผู้ลี้ภัยดังกล่าวประมาณ 2,500 คนหลบหนีเข้าจังหวัดราชบุรี กองทัพไทยยอมให้กลุ่มนี้อาศัยอยู่ที่บ้านห้วยสุด ห่างจากชายแดน 6 กม. ผู้ลี้ภัยในกลุ่มนี้บางคนเคยอยู่ในกลุ่ม 900 คนที่ถูกบังคับกลับไปแต่แรก

วันที่ 28 มีนาคม กลุ่มผู้ลี้ภัยกลุ่มใหม่ประมาณ 1,300 คนจากเมเปยาภิ ในพม่าหนีการโจมตีของ SLORC เข้าไปในไทย และทหารกองพลที่ 9 ของไทยที่บ้านโบวี ยอมรับพวกเขาไว้เช่นเดียวกับที่อำเภอสวนผึ้ง จ. ราชบุรี

วันที่ 12 เมษายน เจ้าหน้าที่ไทยหาที่พักใหม่ให้ผู้ลี้ภัย 2,482 คนที่ค่าย ตูคา ในเขตพม่าเข้าไปพักในเขตไทยซึ่งห่างจากชายแดน 2 กม. เพราะมีการยิงปืนใหญ่ใกล้ค่าย

องค์การนิรโทษกรรมสากลเรียกร้องให้รัฐบาลไทยยึดถือพันธะตามหลักการไม่ผลักดันผู้ลี้ภัยกลับถิ่นฐาน ซึ่งรวมถึงหลักการที่จะไม่ผลักดันที่ชายแดนด้วย องค์การฯ รู้สึกสนใจที่รู้ว่าเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2540 นั้น ดูเหมือนรัฐบาลไทยอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยกระเหรี่ยงข้ามเข้าไปในไทยและอยู่ที่นั่นได้

วันที่ 7 เมษายน 2540 ผู้แทนรัฐบาลไทย มีหนังสือถึงองค์การนิรโทษกรรมสากลในอิตาลี กล่าวว่า "ประเทศไทยจะยึดมั่นในสิ่งที่ยึดถือมานานต่อไป ที่จะให้ความปลอดภัยและให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมแก่ทุกคนที่หนีจากเหตุการณ์ไม่สงบของประเทศเพื่อนบ้าน ในสถานการณ์ชนกลุ่มน้อยจากพม่าขณะนี้ ประเทศไทยอนุญาตให้พวกเขาอยู่ได้ชั่วคราว. . . ."

เกี่ยวกับการส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศนั้น องค์การนิรโทษกรรมสากลชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่าตั้งแต่เดือนมีนาคมเป็นต้นมา ผู้ลี้ภัย 7,000 กว่าคนหนีการสู้รบและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าและว่าการยุติการใช้อาวุธต่อสู้กันไม่ได้เป็นหลักประกันเลยว่า ทหารพม่าจะหยุดรังแกหรือหยุดเช่นฆ่าพลเรือนกระเหรี่ยง

ในเขตหยุดยิงของพม่า ทหารยังคงควบคุมพลเรือนเพื่อบังคับให้เป็นลูกหาบและทำงานหนัก และให้อยู่ในที่ที่มีอันตรายต่อชีวิต องค์การฯ เรียกร้องให้รัฐบาลไทยให้หลักประกันว่าจะไม่มีการตัดสินใจส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศก่อนที่จะมีการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพม่าอย่างเป็นกลาง และอิสระ และจนกว่าจะพบว่าสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศได้รับการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน และถาวรเสียก่อน ไม่ควรส่งผู้ลี้ภัยกลับประเทศโดยไม่เปิดโอกาสให้มีการพิจารณาขอลี้ภัยของพวกเขา ไม่ว่าจะโดยทางการไทยหรือโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย

5) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

เดือนพฤษภาคม 2537 มีรายงานว่าสำนักงานอธิบดีกรมอัยการร่างกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในไทย รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ร่างกฎหมายนี้มาจากมติที่ให้ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นมติที่ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลชั่วคราวที่มีนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากเกิดเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม ปี 2535 ข้อมูลหลังสุดบอกว่าสำนักงานอธิบดีกรมอัยการเป็นผู้เขียนร่างกฎหมายนี้และยื่นเสนอต่อสำนักนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตามไม่ได้ข่าวว่า รัฐบาลชุดปัจจุบันนำโดยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ พิจารณาร่างกฎหมายที่เสนอไป องค์การนิรโทษกรรมสากลขอให้รัฐบาลไทยจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีประสิทธิภาพให้เร็วที่สุด โดยคำนึงถึงข้อเสนอต่อไปนี้พร้อมกับหลักการที่เกี่ยวข้องถึง สถานภาพของสถาบันต่างๆ ของชาติ ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รับรองเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 อย่างไรก็ตามการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะต้องไม่ไปเปลี่ยนหรือลดทอนเนื้อหาที่คุ้มครองในโครงสร้างกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและมีขอบเขตครอบคลุมกว้างอยู่แล้ว และกฎหมายนั้นบังคับใช้โดยผู้มีความเป็นกลาง เป็นอิสระ มีความสามารถมากพอ และเข้าถึงกระบวนการตุลาการ

องค์การนิรโทษกรรมสากลมีข้อเสนอต่อการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรเป็นอิสระจากรัฐบาล และควรมีธรรมนูญที่แสดงถึงความเป็นอิสระด้วย
- สมาชิกของคณะกรรมการ ควรเป็นอิสระจากรัฐบาล มีผู้ชำนาญการเป็นที่ยอมรับ และมีความสามารถในการคุ้มครองและสนับสนุนสิทธิมนุษยชน และควรเลือกสรรมาจากผู้ที่มีภูมิหลังที่แตกต่างหลากหลาย รวมถึงกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและจากองค์กรพัฒนาเอกชน
- ขอบเขตงานของคณะกรรมการ ควรจะกำหนดเป็นข้อบังคับของรัฐที่ยึดถือตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนสากล
- คณะกรรมการควรกำหนดอำนาจที่แน่นอนในการสอบสวนด้วยตัวเอง สถานการณ์ต่างๆ และกรณีต่างๆ ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- คณะกรรมการควรมีอำนาจสอบสวนการปฏิบัติหน้าที่ของกองกำลังรักษาความปลอดภัยทั่วราชอาณาจักร
- คณะกรรมการควรมีอำนาจเต็มและแท้จริงในการบังคับให้พยาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และผู้รวบรวมเอกสารข้อมูลไปให้ปากคำ
- ผู้ใดก็ตามที่คณะกรรมการกล่าวหาว่ากระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือสั่งการ, ส่งเสริม, หรือเป็นผู้เปิดโอกาสให้เกิดการละเมิดสิทธิ ควรจะนำผู้นั้นไปดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม

6) ข้อเสนอแนะ

แม้ประเทศไทยจะมีการปรับปรุงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนให้ดีขึ้นซึ่งองค์การนิรโทษกรรมสากลก็ยินดีด้วย แต่ยังมี เรื่องสำคัญน่าห่วงหลาย เรื่องที่รัฐบาลควรให้ความสนใจและปรับปรุง

ต่อวิสามัญมาตรฐาน

1. ให้หลักประกันว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและผู้บังคับใช้กฎหมายปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของสหประชาชาติในการใช้กำลังและการใช้อาวุธปืนของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หลักการที่ว่านี้ระบุว่า การใช้กำลังและอาวุธปืนต้องใช้ในขอบเขตที่เป็นการป้องกันตัวและเป็นทางเลือกสุดท้าย และใช้ป้องกันตัวเมื่อผู้อื่นจะทำอันตรายถึงชีวิตหรือทำให้ได้รับบาดเจ็บรุนแรงหรือใช้กับคนที่มีอันตรายและขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การเจตนาใช้อาวุธปืนและทำให้ถึงตายควรเป็นทางเลือกสุดท้ายในการปกป้องชีวิตเท่านั้น
2. ให้หลักประกันว่าการสอบสวนกรณีที่เกี่ยวข้องว่าเป็นวิสามัญมาตรฐานนั้นดำเนินไปอย่างอิสระทันทีทันใดและละเอียดรอบคอบ และควรนำตัวผู้รับผิดชอบขึ้นศาล ในประเด็นนี้ ให้ความมั่นใจด้วยว่าขั้นตอนที่เป็นไปตามเค้าโครงหลักการของสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพและการสอบสวนกรณีสังหารที่อยู่นอกเหนือบทลงโทษ สังหารโดยพลการและรวบรัดนั้นดำเนินไปตามหลักการโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ระบุไว้ในข้อที่ 9 และ 10
3. ให้ความมั่นใจว่าเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้เกิดวิสามัญมาตรฐานขึ้น ให้เจ้าหน้าที่รับรู้มาตรฐานกฎเกณฑ์ของนานาชาติในการใช้กำลัง อาทิเช่น หลักการพื้นฐานสหประชาชาติว่าด้วยการใช้กำลังและอาวุธของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย และ หลักปฏิบัติของสหประชาชาติสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมาย

ต่อกรณีผู้ลี้ภัย

1. ดำเนินการโดยทันทีตามที่ให้สัตยาบันในอนุสัญญาสหประชาชาติเกี่ยวกับสถานะผู้ลี้ภัยปี 2494 และสนธิสัญญาขั้นต้นของสหประชาชาติปี 2510
2. ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดต่อหลักการไม่ผลักดันผู้ลี้ภัยกลับประเทศ รวมทั้งไม่กีดกันผู้ลี้ภัยที่ชายแดน และให้ความมั่นใจว่าจะไม่ส่งผู้ใดกลับประเทศที่ทำให้พวกเขาต้องเสี่ยงกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง
3. ดำเนินการแก้ไขกฎหมายในประเทศอย่างเบ็ดเสร็จ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยโดยตรงเพื่อให้ผู้ที่ขอลี้ภัยได้รับการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ขอลี้ภัยที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติหรือ UNHCR ให้การยอมรับว่าเป็นบุคคลที่ต้องการการคุ้มครองบุคคลเหล่านี้ควรได้รับการปฏิบัติในสถานะผู้ลี้ภัย และได้รับการปกป้องอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนเพื่อไม่ให้มีการผลักดันกลับประเทศ
4. ให้หลักประกันว่าจะไม่มีการส่งผู้ลี้ภัยหรือผู้ขอลี้ภัยกลับประเทศจนกว่าจะมีการพิจารณาอย่างอิสระและเป็นกลางและพิสูจน์ได้ว่าสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศที่เขาจากมามีการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจังและถาวร ให้หลักประกันว่าการส่งกลับประเทศดำเนินการโดยอยู่ในสายตาของนานาชาติ ทั้งสองด้านของชายแดนและยอมให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติมีส่วนร่วมรู้เห็นตลอดขั้นตอนรวมถึงขั้นตอนที่ส่งกลับไปแล้ว

5. ให้การอบรมมาตรฐานสากลแก่เจ้าหน้าที่ทหารอย่างพอเพียงในเรื่องของการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยและผู้ขอลี้ภัย รวมถึงกำหนดวิธีปฏิบัติที่ชัดเจนต่อเจ้าหน้าที่ให้ยึดหลักการไม่ผลักดันผู้ลี้ภัยออกนอกประเทศ ให้หลักประกันว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติเหล่านี้ และให้มีการลงโทษทางวินัยที่เหมาะสมหรือดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม
 6. คุ้มครองผู้ลี้ภัยในเขตไทยให้ปลอดภัยจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการโจมตีข้ามเขตจากฝั่งพม่า ให้หลักประกันว่าค่ายผู้ลี้ภัยตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งที่ปลอดภัยเหมาะสม ห่างจากชายแดนพอสมควรตามที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานสากล
-

องค์การนิรโทษกรรมสากล เป็นองค์กรอิสระที่ทำงานปกป้องการละเมิดสิทธิมนุษยชนชั้น พื้นฐาน โดยมีภารกิจหลักในการรณรงค์เพื่อ

- การปลดปล่อยนักโทษทางความคิด ที่ถูกกักขังอยู่ในที่ต่างๆ อันเนื่องมาจากความ เชื่อ สนิม เพศ เผ่าพันธุ์ ภาษา หรือศาสนา
- ให้มีการพิจารณาตัดสินโทษการเมืองอย่างยุติธรรม และรวดเร็ว
- คัดค้านการประหารชีวิต และการทรมานต่อนักโทษ
- คัดค้านการวิสามัญฆาตกรรม และการหายสาบสูญ

องค์การนิรโทษกรรมสากลเห็นว่าการปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นความรับผิดชอบระดับสากล องค์กรได้ทำงานเผยแพร่ให้ชาวโลกได้รับรู้ผ่านกิจกรรมการให้การศึกษาด้านสิทธิมนุษยชนบนพื้นฐานปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประชาคมโลกได้ประกาศไว้

องค์การนิรโทษกรรมสากลเป็นองค์กรอิสระที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ และรับการสนับสนุนจาก รัฐบาล พรรคการเมือง ศาสนาหรือลัทธิใด ๆ หรือผู้เคราะห์ร้ายทั้งสิ้น องค์กรเข้าไปเกี่ยวข้องกับปกป้อง สิทธิมนุษยชนของบุคคลในแต่ละกรณี โดยมีได้คำนึงถึงอุดมการณ์ของรัฐบาล หรือความเชื่อของผู้ เคราะห์ร้ายแต่อย่างใด

องค์การนิรโทษกรรมสากล มีสมาชิกทั่วโลกมากกว่า 1,000,000 คน เป็นทั้งสมาชิกผู้รับข่าว สารและผู้สนับสนุนในกว่า 192 ประเทศ มีกลุ่มนานาชาติดำเนินการกว่า 4,354 กลุ่ม และโรงเรียน หลายพันโรงเรียน มหาวิทยาลัย ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ใน 92 ประเทศ ในแอฟริกา อเมริกา เอเชีย ยุโรป และตะวันออกกลาง แต่ละกลุ่มจะดำเนินการและรณรงค์ เพื่อผู้เคราะห์ร้ายในประเทศอื่นที่ไม่มีใช่ ประเทศของตน โดยยึดหลักทางภูมิศาสตร์และการเมือง เพื่อสร้างหลักประกันในความเป็นกลาง กลุ่ม และสมาชิกจะไม่ข้องเกี่ยวกับการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศของตน และไม่ต้องรับผิดชอบต่อการทำ ใด ๆ ที่มาจากองค์กรนานาชาติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเทศของตน

การดำเนินการขององค์การนิรโทษกรรมสากลตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ องค์กรมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับคณะกรรมาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (ECOSOC) องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) สภาแห่งยุโรป (The Council of Europe) องค์การเพื่อเอกภาพของแอฟริกา (The Organization of African Unity) และองค์การแห่งรัฐอเมริกา (The Organization of American State)

ทุนในการดำเนินการได้มาจากค่าสมาชิกและเงินบริจาคจากสมาชิกทั่วโลก โดยไม่รับเงิน สนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อความเป็นอิสระในการทำงาน

องค์การนิรโทษกรรมสากล (ประเทศไทย)
ตึกปณ. 174 ปณ. ลาดพร้าว
บางกะปิ กรุงเทพฯ 10320
ประเทศไทย

สำนักงาน: เลขที่ 477 ห้อง 21
ซอยประชาสันติ แยก 4
ถ. รัชดาภิเษก, ห้วยขวาง
กรุงเทพฯ 10320
โทร & แฟกซ์ (662) 645-2363
แฟกซ์ (662) 931-8537

Amnesty International
International Secretariat
1 Easton Street
London WC1X 8DJ
United Kingdom